

16 D'OCTUBRE |
DIA DE LES
ESCRITORES



DISTOPIA FEMINISTA ESCRITA PER DONES



GUIA DE LECTURA



**BIBLIOTECA MUNICIPAL
JOSEP M. LLOMPART**

2023

La **literatura distòpica femenina** té els seus orígens en la literatura de ciència-ficció, aquesta tipologia de literatura o bé crea un univers capaç de resoldre els problemes de la societat present creant una societat utòpica, o bé, ens presenta una societat on la desigualtat, la discriminació i l'aïllament humans s'han duit fins a l'extrem, és el que s'anomena antiutopia o distopia.

Les antiutopies o utopies invertides creades a finals del s. XIX i la primera dècada del s. XX marquen l'inici del gènere que durant aquesta època tenia la finalitat de mostrar de forma crítica llocs contraris als plaers exhibits en l'escriptura utòpica.

A Occident, la distopia literària feminista sorgeix en la dècada dels anys setanta, a partir de l'evolució de la literatura utòpica feminista, i evoluciona adaptant-se a les condicions històriques i socials de l'època. En opinió d'E. Hernández Balbuena les narratives utòpiques i distòpiques comparteixen una mateixa visió crítica del món contemporani, però la diferència entre les dues modalitats rau en el fet que els textos distòpics ens mostren un gènere que representa de forma fictícia una societat alternativa de característiques negatives que causen l'alienació de les dones. Les distopies feministes centren les seves narracions en personatges femenins i visibilitzen l'opressió que pateixen les dones, com éssers doblement oprimits, primer pel poder polític autoritari i, en segon lloc, per una opressió masculina i sexista.

L'obra precursora de la ciència-ficció feminista moderna és **Terra d'elles** (1915) de Charlotte P. Gilman. Moltes de les idees recollides per Gilman com l'ús de la persuasió i el consens per a mantenir l'ordre social, influiran a altres ginecotopies modernes d'escriptores com Ursula K. Le Guin i Joanna Russ, entre d'altres.

Els successos generats a partir de la I i II Guerra Mundial en la literatura distòpica feran referència a les dictadures stalinista i nazi com succeeix a **La nit de l'esvàstica** (1937) de Katharine Burdekin.

Durant els anys setanta i vuitanta es publiquen algunes de les distopies feministes més destacades. La majoria d'aquests textos posen en evidència els valors androcèntrics i l'asimetria entre el poder dels sexes, reclamen drets reproductius i estan connectades amb el moviment de l'alliberament de la dona. D'aquesta època són: **La mà esquerra de la foscor** (1969) d'Ursula K. Le Guin, protagonitzada per persones que són homes i dones indistintament, avançant-se als plantejaments de la teoria queer, i **L'home femella** (1975) de Joanna Russ, que denuncia la discriminació i el menyspreu que sofreix el gènere femení.

A la darreria del s. XX, en una època caracteritzada per l'activisme polític i social, les distopies feministes com a gènere literari floreixen, agafen temes de rellevància com les relacions de gènere i l'equitat, i recullen components utòpics en la seva narrativa. Aquestes dècades i les dues primeres del s. XXI han estat fortament influenciades per les visions distòpiques feministes de Margaret Atwood, que amb la seva obra **El conte de la serventa** (1985) presenta un món terriblement violent per a les dones; aquesta obra, critica fortament les definicions patriarcals de feminitat.

A més dels mons de ficció en què les dones apareixen sotmeses totalment als homes, sorgeixen distopies feministes en què s'inverteixen els papers i les dones dominen els homes, com ocorre a **El país de les dones** (2010) de Gioconda Belli.



Les distopies feministes s'engloben dins de l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 5: Igualtat de gènere.



***Binti.* Nnedi OKORAFOR**

El seu nom és Binti, i és la primera dels himba a la qual se li ha ofert una plaça en Oomza Uni: la millor institució d'ensenyament superior de la galàxia. Acceptar aquesta oferta significarà abandonar la seva casa, la seva família i viatjar a través de les estrelles entre estranys que no comparteixen la seva manera de ser ni respecten els seus costums.



***La ciutat dels joves.* Aurora BERTRANA**

Un veterà periodista, provinent de la Ciutat dels Vells, és enviat a la Ciutat dels Joves, i anirà comparant una ciutat i l'altra, i tot i que el funcionament de la Ciutat dels Joves no és perfecta, sí que la trobarà preferible a la Ciutat dels Vells, catòlica i conservadora.



***El conte de la serventa.* Margaret ATWOOD**

Aquesta novel·la és un al·legat contra la misogínia, la violència masclista institucionalitzada i el fonamentalisme religiós de qualsevol signe. És també una reflexió sobre la figura de la dona com a perdedora universal.

L'Offred viu a la República de Galaad, un règim totalitari i teocràtic basat en el control del cos femení per part del govern. En un futur no gaire llunyà assolat per una natalitat en declivi, les dones fèrtils com ella només tenen una missió a la vida: garantir la descendència de l'èlit dominant. El seu relat descarnat revelarà les tenebres d'una societat que es pretén virtuosa i ens demostrarà que ni l'estat més repressor pot contenir el desig de llibertat. Des de la seva publicació el 1985, *El conte de la Serventa* ha esdevingut un veritable clàssic de la literatura en llengua anglesa, i es que aquesta sàtira ens fa considerar la fragilitat dels nostres drets i llibertats més preats.



***Un futuro hogar para el dios viviente.* Louise ERDRICH**

Aquesta visionària i esgarrifosa distopia, és alhora un atrevit interrogant sobre el femení, la maternitat i la llibertat d'elecció, suposa un autèntic tour de force en la trajectòria d'una de les escriptores estatunidenques més prestigioses de l'actualitat.



***Hijas del norte.* Sara HALL**



En aquest món decrepit i decadent, el govern d'Anglaterra ha tancat les ciutats, impedit el lliure trànsit dels ciutadans i ha pres una dràstica decisió per a impedir el creixement de la població: l'esterilització obligatòria de totes les dones. Germana ens conta la seva història des de la seva cel·la: com va somiar amb escapar a una comuna de dones que viuen a Carhullan...

***L'home femella.* Joanna RUSS**

Joanna Russ se serveix de la capacitat hipotètica de la ciència ficció per presentar-nos el contrast entre un món real viscut per moltes dones i un d'imaginari, aquell que haurien pogut viure si les coses haguessin estat diferents.

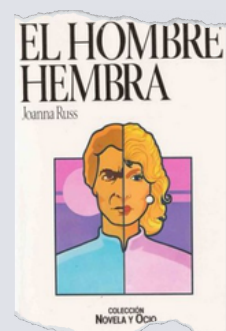


<< Però farem remoure les coses. Tornarà a començar la llarga guerra. Nosaltres hi serem al mig i jo, que sempre hi he estat al mig, per fi aconseguiré el suport de la meva gent.

-Qui? -va dir, enfadada, la Jeannine-. Qui, qui, per l'amor de Déu! Qui som Nosaltres, qui són Ells? ¿Esperes que ho entenguem per telepatia?

-Perdoneu-me -va dir, suaument, l'Alice Raonadora-. Em pensava que ja ho sabíeu. No tenia intenció de confondreus. Sou les meves convidades. Quan dic Ell i Nosaltres vull dir naturalment els que Tenen i els que No Tenen, els dos costats, sempre hi ha dues bandes, oi que sí?

"Em refereixo als homes i a les dones" >>





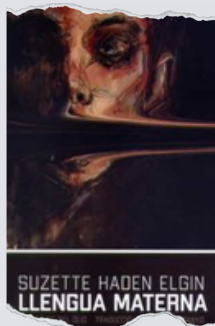
***Jo, que no he conegut els homes.* Jacqueline HARPMAN**

Quaranta dones estan engabiades i privades d'intimitat en un soterrani, sota la vigilància externa d'un grup d'homes armats. Entre elles hi ha una jove sense nom que no recorda el passat i s'alimenta dels records que li transmeten les altres dones, nostàlgiques de la seva vida anterior.



***Kentukis.* Samanta SCHWEBLIN**

Els personatges d'aquesta novel·la encarnen el costat més real -i alhora imprevisible- de la complexa relació que tenim amb la tecnologia, exposant al lector als límits del prejudici, la cura dels altres, la intimitat, el desig i les bones intencions.



***Llengua materna.* Suzette Haden ELGIN**

Llengua materna és un referent de la ciència-ficció feminista. Critica sense embuts el masclisme que impregna una societat futurista ideada per l'autora, un panorama que no dista en excés de l'actual. Elgin va defensar de forma acèrrima la ciència-ficció com a laboratori per a explorar una revolució feminista que consideri les dones com a iguals.

En un futur no gaire llunyà s'han derogat els drets de les dones: depenen exclusivament dels homes i el seu paper en la societat és merament marital. Només a les Nissagues, poderoses famílies que ostenten el poder econòmic gràcies a la seva capacitat per negociar amb espècies alienígenes, tenen un major grau de consideració social. Tot i això, viuen sota l'opressió dels homes, atemorides i sovint maltractades. Al cor dels Casals, les comunitats en les quals s'organitzen les Nissagues, s'hi troben les Cases Ermes; en aquest indret es forjarà la revolució de les dones.

La mà esquerra de la foscor. Ursula K. LEGUIN

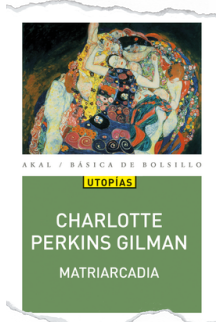
La mà esquerra de la foscor és una anàlisi sobre la nostra identitat sexual i els nostres tabús, mitjançant la presentació de la raça nativa d'Hivern, una societat alienígena que alterna la seva sexualitat de manera periòdica.



<< Benvinguts a Hivern...! Un món de fred assassí en l'Edat del Gel i de perilloses desferres congelades... Un món d'éssers no totalment hermafrodites ni totalment humans... Un món on el primer enviat de la Terra és abocat en un miasma de subtil intriga planetària, amb ell mateix com a garantia i el futur en joc. >>



Matriarcadia. Charlotte Perkins GILMAN



Herland és el relat d'una societat utòpica en la qual només existeixen dones, les que governen una comunitat ordenada i pacífica sense homes des de fa dos mil anys. La seva afable vida es veu alterada per l'arribada d'una expedició de tres homes de molt diferent caràcter. Tots tres tenen l'oportunitat de conèixer una nova civilització, i acolliran els costums d'aquesta de molt diferent grau.

Nadie duerme. BARBIJAPUTA

Distopia feminista en la qual les dones són el botxí, o no? Ningú sap qui està darrere dels assassinats d'expresidaris que esquitxen el país. Res fa pensar que puguin estar relacionats. Tampoc sembla un assumpte que li importi al TOTUM, el nou partit d'ultradreta que s'ha fet amb el poder i que no ha dubtat a iniciar unes polítiques de repressió sense precedents contra els seus habitants, especialment contra les dones.



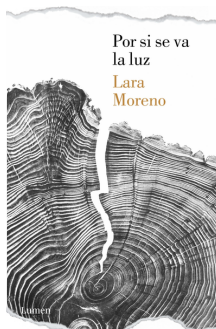


***La nit de l'esvàstica.* Katharine BURDEKIN**

Aquesta novel·la és un al·legat contra la misogínia, la violència masclista institucionalitzada i el fonamentalisme religiós de qualsevol signe. És també una reflexió sobre la figura de la dona com a perdedora universal.

***El país de las mujeres.* Gioconda BELLI**

El Partit de l'Esquerra Eròtica (PEU) ha guanyat les eleccions en Faguas, una petita nació llatinoamericana: és hora que elles governin perquè hi hagi un veritable i perdurable canvi. Viviana Sansón i les seves ministres hauran d'emprar-se a fons per a expulsar de l'administració a tots els homes.



***Por si se va la luz.* Lara MORENO**

En un poble gairebé sense gent, de sobte torna la vida per a mostrar que res s'acaba de veritat mentre hi hagi un nen fent preguntes al món.

***The Power.* Naomi ALDERMAN**

I si el poder estigués literalment en mans de les dones? Una novel·la distòpica feminista sobre el que significa ser humana, i mare, en un món que és més esgarrifós i precari que mai després d'una crisi.



***Qui tem la mort.* Nnedi OKORAFOR**

Aquesta novel·la denuncia les violències estructurals, la repressió, el racisme, el masclisme i les desigualtats. La imaginació d'Okorafor fascina als seus lectors convertint una recerca personal en una lluita col·lectiva, plena de fantasia i d'èpica.

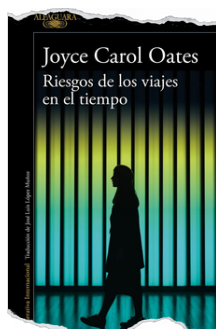


***Relojes de sangre.* Leni ZUMAS**

En un petit poble pesquer d'Oregon, cinc dones s'enfronten al fet de no ser propietàries dels seus propis cossos i a vells debats entorn de la maternitat, la identitat i la llibertat. Zumas ha escrit una història de resiliència, transformació i esperança en temps difícils i fins i tot aterridors.

***Las respuestas.* Catherine LACEY**

Las respuestas és un al·legat contra la misogínia, la violència masclista institucionalitzada i el fonamentalisme religiós de qualsevol signe. És també una reflexió sobre la figura de la dona com a perdedora universal.



***Riesgos de los viajes en el tiempo.* Joyce Carol OATES**

Després donar el seu discurs de graduació i a mode de rehabilitació per Traïció i Qüestionament de l'Autoritat, Adriane Strohl és enviada a Wainscotia, una ciutat que només existia vuitanta anys abans, en 1959. Però el seu idealisme no entén de salts temporals i no pot evitar qüestionar els principis que regeixen la seva societat, amb resultats alliberadors... però també esgarrifosos.

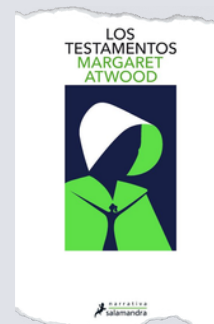
Terra d'elles. Charlotte Perkins GILMAN



Terra d'Elles relata el descobriment per part de tres exploradors d'una societat exclusivament femenina aïllada en algun indret d'Amèrica del Sud. L'obra, permet a Gilman articular les seves idees, sobre les aptituds i els rols femenins i masculins, la maternitat, la sexualitat, la pau..., per combatre les injustícies i desigualtats i perquè puguem imaginar com seria un món on les dones no tinguessin por.

Els testaments. Margaret ATWOOD

En aquest llibre Atwood torna a endinsar-se en l'univers galaadià, per revelar-nos l'entramat profund d'una societat on, malgrat el règim del terror, s'ha encès l'espurna de l'esperança. Quinze anys després dels fets d'*El conte de la Serventa*, el règim teocràtic de la República de Galaad, tot i haver entrat en decadència, s'aferra al poder. Les vides de tres dones radicalment diferents convergeixen en aquest moment crucial; dues han crescut a bandes oposades de la frontera, l'una a Galaad, com a filla d'un Senyor d'alt rang, i l'altra al Canadà, on participa en les manifestacions contra la dictadura i en segueix amb horror les notícies a la televisió. Les veus d'aquestes dues noies, pertanyents a la primera generació que assoleix la majoria d'edat sota el nou ordre, s'entreteixeixen amb una tercera, la d'una còmplice del règim, el poder de la qual es fonamenta en els secrets que ha anat guardant amb el pas del temps. I quan, a la fi, la veritat surti a la llum, totes tres hauran d'acceptar qui són realment i decidir fins on estan disposades a arribar per defensar les seves conviccions.



Voz. Christina DALCHER



Cent al dia. Ni una més. Aquesta és la xifra de paraules que la neurolingüista Jean McClellan i la resta de dones tenen dret a pronunciar cada dia. Una sola paraula per sobre d'aquesta xifra i centenars de volts d'electricitat recorreran les venes de qualsevol dona que s'atreveixi a sobrepassar-la. Aquest és el mandat del nou govern.

Alte, Alexandra. **Las nuevas autoras de la distopía feminista**. A: *The New York Times* [en línia]. The New York Times, 11 octubre 2018. [Consulta: 25 setembre 2023].
Disponible a: < <https://www.nytimes.com/es/2018/10/11/espanol/feminismo-ficcion-distopia.html> >.

Baeza Martínez Gloria. **¿Vivimos en una distopía?: una mirada al género distópico. Trabajo de fin de grado** [en línia]. Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, 2019 - 2020. [Consulta: 27 setembre 2023].
Disponible a: < https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2020/tfg_282269/TFG_GLORIA_BAEZA_DEFINITIU.pdf >.

Brown, Adrienne Maree. **Ursula K. Le Guin todavía es la feminista radical que necesitamos hoy**. A: *El Salto* [en línia]. El Salto, 3 setembre 2019. [Consulta: 26 setembre 2023].
Disponible a:
< <https://www.elsaltodiario.com/ciencia-ficcion/ursula-k-le-guin-feminista-radical-necesitamos-hoy> >.

Cruz, Irina. **Feminisme, o no, a "El conte de la criada"**. A: *Zena* [en línia]. Zena, 2 maig 2017. [Consulta: 6 octubre 2023]. Disponible a:
< <https://web.archive.org/web/20170623004731/http://zena.cat/feminisme-o-no-a-el-conte-de-la-criada/> >.

Fernández Martín, Lidia. **Distopía contemporánea y feminismo: análisis de estereotipos y representaciones sociales. Trabajo de fin de grado**. [en línia]. Universidad de Valladolid, Facultad de Filosofía y Letras, juliol 2021. [Consulta: 27 gener 2023]. Disponible a:
< https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/51479/TFG_F_2021_078.pdf?sequence=1 >.

Godayol, Pilar. **La ciutat de les dames i Terra d'elles: dues utopies feministes en català**. A: *Quaderns: revista de traducció* [en línia], 2012, núm. 19. [Consulta: 25 gener 2023].
Disponible a: < <https://www.raco.cat/index.php/QuadernsTraduccio/article/view/257033> >.

Hernández Balbuena, Erendira. **La distopía feminista: su surgimiento y evolución**. A: *Humanitas: revista de teoría, crítica y estudios literarios*, vol. 2, núm. 3, 2022 [en línia]. [Consulta: 26 setembre 2023].
Disponible a:
<https://doi.org/10.29105/revistahumanitas2.3-33> >.

Lara, Jessica. **Una distopía basada en hechos reales**. A: *Tribuna Feminista* [en línia]. Tribuna Feminista, 16 juliol 2021. [Consulta: 27 setembre 2023].
Disponible a: < <https://tribunafeminista.org/2021/07/una-distopia-basada-en-hechos-reales-2/> >.

Lara, Rafael. **Literatura utópica feminista en tiempos de pandemia**. A: *Mientras tanto* [en línia]. Mientras tanto, 2022. [Consulta: 28 setembre 2023].
Disponible a: < <https://www.mientrastanto.org/boletin-190/ensayo/literatura-utopica-feminista-en-tiempos-de-pandemia> >.

Margaret Atwood [en línia]. Margaret Atwood, 2013 - 2022. [Consulta: 5 octubre 2023].
Disponible a: < <http://margaretatwood.ca/> >.

Moreno Trujillo, María Paulina. **El cuento de la criada, los símbolos y las mujeres en la narración distópica**. A: *Escritos: revista científica*, vol. 24, núm. 52, enero-junio 2016. [en línia]. [Consulta: 27 setembre 2023].
Disponible a: < <https://revistas.upb.edu.co/index.php/escritos/article/view/407> >.



Per a consultar la disponibilitat:

Cabib: Catàleg bibliogràfic de l'Ajuntament de Palma

cabib.uib.es

eBiblio: Servei de préstec gratuït de llibres

illesbalears.ebiblio.es/home